บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางสำหรับการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะมูลฝอย
3. ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542 : 278 - 279) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า

1. ความพึงพอใจเป็นผลรวมของความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับระดับความชอบหรือไม่ชอบความพอใจหรือไม่พอใจต่อสภาพต่าง ๆ

2. ความพึงพอใจเป็นผลของทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ

3. ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่ดีและสำเร็จจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจ และได้ผลตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ตามที่หวังไว้

คมคาย ขันธเกษ (2544 : 17) กล่าวว่า ความพึงพอใจมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะความพึงพอใจก่อให้เกิดความพร้อมของบุคลากร ที่จะทำงานทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ เกิดศรัทธาและเชื่อมั่นในงานที่ทำและองค์การ มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ พร้อมที่จะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยความตั้งใจและเต็มใจ นอกจากนี้ความพึงพอใจยังก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการที่จะคิดค้นหาแนวทางและวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาพัฒนางานที่ทำและพัฒนาองค์การต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อุทัยพรรณ สุดใจ (2545 : 7) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาจจะเป็นไปในเชิงประเมินค่าว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ

กาญจนา อรุณสุขรจี (2546 : 5) กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไมนั้น สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน และต้องมีสิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล จึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น การสร้างสิ่งเร้าจึงเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงานนั้น

อดุลย์ คำจันทร์ (2546 : 20) ได้สรุปไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ เพราะความพึงพอใจนั้นเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา เป็นความรู้สึกที่ชอบหรือพอใจขององค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหารที่ต้องการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น จะต้องจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยต่าง ๆ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน

สุพัฒน์ ทองจันทร์ (2547 : 15) สรุปว่า ความพึงพอใจในการทำงานหมายถึง ความรู้สึกที่เป็นสุข เจตคติที่ดีต่องานที่ทำ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการที่ได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวังขององค์การ บุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคล และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องบางอย่าง ได้แก่ เงินเดือนและสวัสดิการ ประโยชน์เกื้อกูล การมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การบังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ปริมาณงานที่รับผิดชอบ สถานที่ทำงานและวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบต่างๆ นี้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาหรือสถานการณ์แวดล้อมเปลี่ยนแปลง

จงจิน สุขสิงห์ (2547 : 33) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีโดยรวมของบุคคลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีผลมาจากการได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะส่งผลให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความรักงานมีความกระตือรือร้นสนุกกับงาน มีความมุ่งมั่นทุ่มเทที่จะทำงาน และพร้อมที่จะทำงานเต็มกำลังความสามารถ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ

สมยศ นาวีการ (2547 : 134 อ้างถึงใน ไพรัตน์ กงนาง. 2551 : 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้ พนักงานที่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจจะมีแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่าพนักงานที่ไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจ ทัศนะตามแนวคิดดังกล่าว แสดงได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

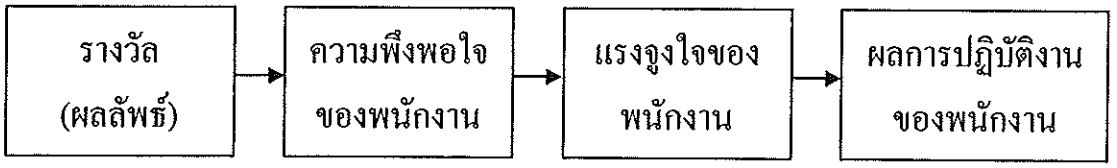

แผนภาพที่ 2 การตอบสนองความพึงพอใจ

ที่มา : สุพัฒน์ ทองจันทร์ (2547 : 18)

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก เพราะความพึงพอใจจะก่อให้เกิดความพร้อมและความต้องการของบุคลากรที่จะทำงาน ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นในงานที่ทำและต่อองค์การ มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ พร้อมที่จะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยความตั้งใจและเต็มใจ ลดปัญหาการขาดงานและเปลี่ยนงาน ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ซึ่งนอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการที่จะคิดค้นหาวิธีการและแนวทางในการทำงาน เพื่อพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2550 : 68) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) หมายถึง สภาพความพึงพอใจ หรือไม่พอใจที่บุคลากรมีทัศนะต่อการทำงาน หรือทัศนคติของบุคลากรที่เอื้อประโยชน์ต่องาน ความพึงพอใจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยของกลุ่ม ปัจจัยของบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสาเหตุของความพึงพอใจในการทำงาน ถ้าบุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากความหมายและความสำคัญของความพึงพอใจที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่เป็นไปในทางบวก ซึ่งเป็นผลทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยอมเสียสละ อุทิศแรงกายแรงใจ มีความสุขและมีความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow)

มาสโลว์ (Maslow. 1968 : 153 – 154 ; อ้างถึงใน มนธิรา ชวลิตนิธิกุล. 2549 : 17 – 19) ได้ให้แนวคิดที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง คือ ทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's General Theory of Human Motivation) เป็นทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ โดยตั้งสมมติฐานว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่มีสิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ความต้องการสิ่งอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของมนุษย์อาจจะซ้ำซ้อน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจจะยังไม่หมดไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งก็อาจเกิดขึ้นได้ ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ซึ่งเป็น 5 ขั้น ดังนี้

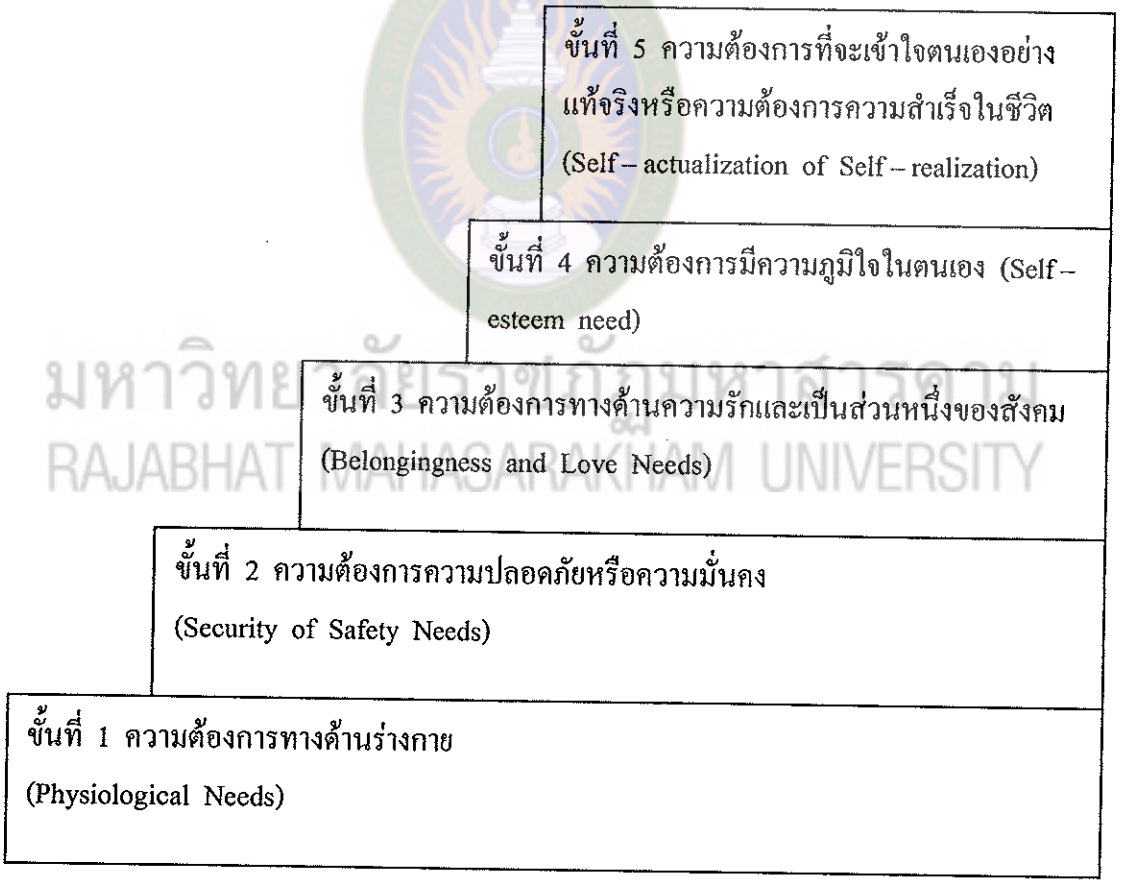

แผนภาพที่ 3 ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ตามแนวคิดของ Maslow

ที่มา : มาสโลว์ (Maslow. 1968 : 153 – 154 ; อ้างถึงใน มนธิรา ชวลิตนิธิกุล, 2549 : 17 – 19)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รายละเอียดของความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ขั้นของ มาสโลว์ มีดังต่อไปนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ เป็นต้น ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองเลย

2. ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security of Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่างๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนความมั่นคงนั้น หมายถึง ความต้องการความมั่นคงในการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน สถานภาพทางสังคม

3. ความต้องการทางด้านความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belongingness and Love Needs) ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว ก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้เป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

4. ความต้องการมีความภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem Need) ความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ และความสำคัญในตัวของตนเอง รวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของคนอื่น หรืออยากที่จะให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์การ

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self – actualization or Self – realization) ลำดับขั้นตอนความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ก็คือ ความต้องการที่อยากได้รับผลสำเร็จในชีวิตตามนึกคิดหรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานใฝ่ฝันภายหลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ขั้นอย่างครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักจะเป็นความต้องการที่เป็นอิสระ เฉพาะแต่ละคนซึ่งต่างก็มีความนึกคิดใฝ่ฝันอยากที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนคาดฝันไว้สูงส่งในทัศนะของตน

มาสโลว์ ได้ตั้งสมมติฐานของความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า ความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ขั้น มีความสำคัญไม่เท่ากัน และมนุษย์จะมีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจต่อไป ส่วนความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเป็นสิ่งจูงใจ และนอกจากนี้ลักษณะความต้องการของมนุษย์ในแต่ละขั้นตอนจะมีลักษณะที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

เกี่ยวพันกันอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ เมื่อความต้องการในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้รับการตอบสนอง ความต้องการในขั้นต่อไปจะเข้ามาแทนที่ไปเรื่อยๆ โดยไม่จำเป็นว่าขั้นตอนที่ได้รับการตอบสนองแล้วนั้นจะต้องได้รับการตอบสนองจนถึงที่สุด

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า ความต้องการของบุคคลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความต้องการที่ได้รับจากการตอบสนอง เมื่อความต้องการในระดับขั้นต้นได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลยังต้องการตอบสนองในระดับที่สูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2.2 ทฤษฎีความคาดหวังของ วรูม (Vroom's Expectancy theory)

วรูม (Vic H. Vroom. 1974 : 85 ; อ้างถึงใน มนธิรา ชวลิตนิธิกุล. 2549 : 20) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจในแง่ของความคาดหวังในทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ว่า การจูงใจเป็นผลของความมากน้อยที่บุคคลมีต่อความต้องการต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และการคาดคะเนของบุคคลนั้นต่อความน่าจะเป็นของการกระทำที่จะนำไปสู่สิ่งนั้น ดังนั้น รูปแบบของการจูงใจตามทฤษฎีนี้จึงประกอบไปด้วย ความพึงพอใจ (Valance) ความคาดหวัง (Expectancy) ซึ่งจะเป็นตัวที่ทำให้เกิดการจูงใจและผลลัพธ์ (Outcomes)

ความพอใจ (Valance) หมายถึง ความรุนแรงของความปรารถนาของบุคคล ซึ่งเกี่ยวพันกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพอใจนี้จะแสดงออกถึงความมากน้อยของความปรารถนาของบุคคลที่มีต่อเป้าหมาย โดยที่ความพอใจจะเกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลแต่ละคน ซึ่งถูกกำหนดด้วยประสบการณ์ ดังนั้น ความพอใจของบุคคลจึงมีความแตกต่างกัน

ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง ความเชื่ออย่างแรงกล้าว่าการกระทำที่แสดงออกมานั้น จะทำให้ได้รับผลลัพธ์เป็นพิเศษ ความคาดหวังนี้จะแสดงให้เห็นถึงการคาดคะเนของผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับความน่าจะเป็นของการกระทำที่บรรลุผลลัพธ์อย่างหนึ่งจะสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์อีกอย่างหนึ่งได้

ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นผลที่เกิดจากการกระทำที่ได้รับการกระตุ้นและจูงใจ ผลลัพธ์มีอยู่ 2 ระดับ ผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง (Primary Outcomes) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากผลการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์ระดับที่สอง เป็นผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง กล่าวคือ เป็นผลลัพธ์ที่ได้รับตามหลังจากที่ได้รับผลลัพธ์ระดับหนึ่งแล้ว

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจของบุคคลในการกระทำมีผลเกี่ยวเนื่องในความคาดหวังที่จะเกิดขึ้น โดยมีกระบวนการจูงใจให้มีการกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อผลลัพธ์ที่มีความพอใจมากที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.3 ทฤษฎีการจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg)

เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg. 1959 : 113-115 ; อ้างถึงใน มนธิรา ชวลิตนิธิกุล. 2549 : 20) ได้เสนอรายงานผลการวิจัยเรื่อง "การจูงใจในการทำงาน" (The Motivation Hygiene Theory) หรือบางทีเรียกว่า ทฤษฎีองค์ประกอบคู่ (Dual Factor Theory) มูลเหตุที่ทำให้เฮิร์ซเบิร์กและคณะทำการวิจัยและเสนอทฤษฎีดังกล่าวขึ้นมาก็เพื่อจะตอบคำถามที่ว่า "ผู้ปฏิบัติงานต้องการอะไรจากงานของเขา" และเพื่อพิสูจน์สมมติฐานหลักที่ว่า องค์ประกอบที่นำไปสู่ทัศนคติในทางบวก และองค์ประกอบที่นำไปสู่ทัศนคติทางลบในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งค้านกับสมมติฐานเดิมที่ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในทางบวกในการปฏิบัติงานและมีอิทธิพลต่อทัศนคติในทางลบด้วย โดยพวกเขาได้ทำการสัมภาษณ์วิศวกรและนักบัญชีจำนวนประมาณ 200 คน จาก 9 แห่ง ในเมืองพิสเบอร์ก (Pitsburg) โดยได้ถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่วิศวกรและนักบัญชีซึ่งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเรียกว่ามีอะไรบ้างที่ทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นหรือลดลง และได้ถามโดยให้ผู้ตอบย้อนนึกไปถึงเวลาที่มีความรู้สึกที่ดีและไม่ดีต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อหาเหตุผลที่ว่าทำไมผู้ตอบจึงมีความรู้สึกเช่นนั้น นอกจากนี้ยังได้ถามเกี่ยวกับความรู้สึกพึงพอใจในงานว่ามีผลในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความเป็นอยู่หรือไม่ จากการวิเคราะห์เป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene) ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยนำไปสู่ทัศนคติในทางบวก เพราะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องของงานโดยตรง นั่นคือ ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิดของตน (Self Actualization or Self Realization) คือ เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งกล่าวตรงกันในหลายทฤษฎี

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยมีปัจจัยจูงใจในการประสบความสำเร็จ การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าของงานที่ทำ ซึ่งเป็นแรงจูงใจของแต่ละบุคคลในการปฏิบัติให้ดีที่สุด แล้วยังมีปัจจัยค้ำจุนเป็นแรงจูงใจภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน สถานะของอาชีพ นโยบายและการบริหาร สภาพของการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความมั่นคงในการทำงาน และวิธีการปกครองบังคับบัญชาในการทำงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะมูลฝอย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

1.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม

คำว่า "สิ่งแวดล้อม" (Environment) มีรากศัพท์มาจากภาษาฝรั่งเศส แปลว่า รอบ (Around) ในประเทศไทย มีผู้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้มากมายหลายความหมาย ถ้าจะทำการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยยึดมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้บัญญัติความหมายของสิ่งแวดล้อม ไว้ว่า

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2548 : 9) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า เป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต จะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น ก็ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์และโทษกับมนุษย์ได้ทั้งสิ้น บางชนิดมีรูปร่างสามารถจับต้องได้ บางชนิดจับต้องไม่ได้ และไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา เพราะไม่ใช่วัตถุ

สมพล มงคลพิทักษ์สุข (2548 : 2) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ในหนังสือการจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นว่า "สิ่งแวดล้อม" หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ก็ได้

เกษม จันทร์แก้ว (2544 : 2) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า "สิ่งแวดล้อม" หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และมนุษย์ได้ทำขึ้น

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตาและไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา

1.2 ประเภทของสิ่งแวดล้อม

เกษม จันทร์แก้ว (2544 : 15) ได้แบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

1. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

1.1 สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.2 สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2548 : 10 – 11) ได้แบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต

1.1 สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

1.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

2. สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต

2.1 สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

2.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

สมพล มงคลพิทักษ์สุข (2548 : 4) ได้แบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

1.1 สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต

1.2 สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.3 คุณสมบัติของสิ่งแวดล้อม

สมพล มงคลพิทักษ์สุข (2548 : 5 – 6) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทุกชนิดมีลักษณะเด่นชัด

2. สิ่งแวดล้อมไม่อยู่โดดเดี่ยวในธรรมชาติ

3. สิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทต้องมีความสัมพันธ์ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อมอื่นเสมอ

4. สิ่งแวดล้อมทั้งหลายมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

5. สิ่งแวดล้อมแต่ละชนิดมีความคงทนแตกต่างกัน

6. สิ่งแวดล้อมจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นระบบ

7. สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

1.4 ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2548 : 12) ได้ให้ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความเป็นอยู่ หรือการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น

2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ จะช่วยปรับให้สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของมันได้

3. สิ่งมีชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

4. สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น เมื่อสัตว์กินพืชมีจำนวนมาก พืชจะถูกกินจนลดจำนวนลง อาหารและที่อยู่อาศัยจะขาดแคลน เกิดการแก่งแย่งอาหารและที่อยู่อาศัย ทำให้สัตว์บางส่วนตายหรือย้ายถิ่นไป เมื่อผู้บริโภคเหลือน้อยลง ระบบนิเวศก็จะกลับเข้าสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง

5. สิ่งแวดล้อมจะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม ในแง่ของการถ่ายทอดพลังงาน ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย ในแง่ของการอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกัน หรือเบียดเบียนกัน

สมพล มงคลพิทักษ์สุข (2548 : 6 – 7) ได้ให้ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมไว้ คือ มนุษย์ย่อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ผลที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าในลักษณะใดย่อมจะส่งผลกระทบต่อมนุษย์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

2.1 ความหมายของขยะมูลฝอย

คมสันติ์ ขันบุตร อ้างถึงใน อรพินท์ พิเนตรพงษ์ (2551 : 6) ให้ความหมายไว้ว่า ขยะ ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษสินค้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ รวมถึงวัตถุอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ที่เลี้ยงสัตว์และชุมชน มูลฝอย ได้แก่ เศษอาหาร เศษผ้า เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร เถ้ามูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

นวลนดา สงวนวงษ์ทอง (2550 : 1) ได้กล่าวนำถึงพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 กล่าวถึง “สิ่งปฏิกูล” หมายความถึง อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น และ “มูลฝอย” หมายความถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่ง

อื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ซึ่งทั้งหมดทั้งปวงที่กล่าวถึง หากขาดการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม จะนำพาซึ่งความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษและทัศนะอุจาด อันเป็นผลเสียต่อสุขภาพของผู้พบเห็นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

โดยสรุปแล้ว ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งที่คนเราไม่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นของแข็งหรือของอ่อน เศษกระดาษ เศษผ้า เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นๆ

2.2 ประเภทของขยะ

มนธิรา ชวลิตนิธิกุล อ้างถึงใน สุธีร์ ตุลยะเสถียร และคณะ (2544 : 30) จำแนกประเภทของขยะได้ดังนี้

1. ขยะที่เผาไหม้ได้ เช่น เศษไม้ ใบหญ้า พลาสติก กระดาษ ผ้า และสิ่งทอ ยาง เป็นต้น

2. ขยะที่เผาไหม้ไม่ได้ เช่น เศษโลหะ เหล็ก แก้ว กระเบื้อง เปลือกหอย และหิน เป็นต้น

3. ขยะไม่เป็นพิษหรือขยะทั่วไป ได้แก่ ขยะที่เกิดจากบ้านเรือน ร้านค้า เช่น พวกเศษอาหาร เป็นต้น

4. ขยะเป็นพิษอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตมนุษย์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ได้แก่ ของเสียที่มีส่วนประกอบของสารอันตรายหรือของเสียที่มีฤทธิ์กัดกร่อนหรือติดไฟง่าย หรือมีเชื้อโรคติดต่อปะปนอยู่ เช่น ซากถ่านไฟฉาย ซากแบตเตอรี่ ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์ กากสารเคมี สำลีและผ้าพันแผลจากโรงพยาบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.2.3 ชนิดของขยะมูลฝอย

คมสันต์ ขันบุตร (2551 : 7 – 8) ได้แยกขยะมูลฝอยออกเป็นชนิดต่างๆ 12 ชนิด ดังนี้

1. ขยะสด ได้แก่ เศษอาหาร พืชผัก เศษเนื้อสัตว์ ขยะดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการเตรียมการปรุงอาหาร และเศษที่เหลือจากการรับประทานแล้ว ขยะสดจะมีส่วนประกอบของอินทรียวัตถุในปริมาณที่สูงมาก และอินทรียวัตถุดังกล่าวมักจะเป็นพวกสลายตัวได้โดยง่าย

2. ขยะแห้ง ได้แก่ เศษแก้ว กระป๋อง ขวด ไม้ กระดาน พลาสติก โลหะต่างๆ โดยปกติแล้วขยะ เขม่า และกากที่เหลือจากเตาเผาขยะ

3. เถ้า ได้แก่ เศษหรือกากที่เหลือจากการเผาไหม้แล้ว กากของเชื้อเพลิง เช่น เถ้า แกลบ ละอองเขม่า และกากที่เหลือจากเตาเผาขยะ

4. ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม ขยะที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมจะมีปริมาณและคุณภาพแตกต่างกันไปตามขนาดและกิจกรรมของโรงงาน ปริมาณของขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกำลังการผลิตของโรงงาน

5. ซากสัตว์ ซากสัตว์ชนิดต่างๆ ถือว่าเป็นขยะที่มีอันตราย ซึ่งจำเป็นจะต้องกำจัดให้ถูกต้องและอย่างเหมาะสม เพราะอาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญ เนื่องจากกลิ่นเหม็นหรือการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้

6. ขยะจากถนน ขยะที่รวบรวมได้จากถนนส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ เปลือกผลไม้ เศษกระดาษ

7. ขยะจากการกสิกรรม ได้แก่ ของแข็งที่เป็นสิ่งปฏิกูลอันเกิดจากการเกษตรชนิดต่างๆ เช่น เศษพืช หญ้า ฟาง มูลสัตว์ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นพวกอินทรียวัตถุที่ย่อยสลายได้

8. ของใช้ชำรุด ได้แก่ ชิ้นส่วนของเครื่องยนต์ ยางรถยนต์เก่าที่เสื่อมสภาพแล้ว เฟอร์นิเจอร์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นขยะที่เกิดขึ้นจากชุมชน ซึ่งบางชนิดต้องใช้เวลานานมากในการเสื่อมสลาย

9. ซากรถยนต์ในเมืองใหญ่ เช่น มหานครต่างๆ ของโลก ในปัจจุบันมักจะประสบกับปัญหาเกี่ยวกับซากรถยนต์ที่เจ้าของไม่อาจกำจัดให้หมดไปได้ มักจะปล่อยทิ้งไว้ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองพื้นที่หรือสิ่งกีดขวางการจราจรได้

10. เศษสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ เศษไม้ เศษโลหะ เศษอิฐ และชิ้นส่วนของคอนกรีต ซึ่งเกิดจากการก่อสร้างหรือการรื้อถอนอาคาร ส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุที่ย่อยสลายไม่ได้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะทำให้เกิดการกีดขวาง ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่น่าดู

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

11. ขยะพิเศษ หมายถึง สิ่งปฏิกูลหรือขยะที่มีอันตรายเนื่องจากมีการปนเปื้อนสารเคมี กัมมันตภาพรังสี บางชนิดมีอันตรายสูงมากต้องใช้ถังขยะที่ทำขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถป้องกันการแพร่กระจายของสารเคมีได้ และยังรวมถึงขยะติดเชื้อที่ถูกทิ้งจากสถานพยาบาล

12. กากตะกอนของน้ำโสโครก ในกรรมวิธีของการกำจัดน้ำโสโครกจะมีกากตะกอนเกิดขึ้น ซึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพจากของเหลวมาเป็นของแข็ง

2.4 แหล่งกำเนิดขยะ

มนธิรา ชวลิตนิธิกุล อ้างถึงใน สุธีร์ ตุลยะเสถียร และคณะ (2544 : 32 – 33) ได้กล่าวถึงแหล่งกำเนิดขยะที่สำคัญได้แก่ ที่อยู่อาศัย ย่านพาณิชยกรรม ที่พักนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ตลาดสด และโรงพยาบาล ในการจัดการอาจแบ่งแยกประเภทแหล่งกำเนิดขยะเหล่านี้

ออกเป็นกลุ่มๆ จากนั้นจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนของแหล่งกำเนิดที่สำคัญ (สุธีร์ ตุลยะเสถียร และคณะ. 2544 : 180) ได้แยกแหล่งกำเนิดขยะ ดังนี้

1. ขยะจากบ้านพักอาศัย (Residential Waste) เป็นขยะที่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีวิตของคนที่อาศัยอยู่ในบ้านพักอาศัยหรืออาคารชุดอพาทเมนท์ ได้แก่ เศษอาหารจากการเตรียมอาหารหรือจากการเหลือใช้ เศษกระดาษ เศษพืชผัก ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก ใบไม้ ใบหญ้า เฟอร์นิเจอร์เก่าที่ชำรุด

2. ขยะจากธุรกิจ (Commercial Waste) หมายถึง ขยะที่มาจากสถานที่ ที่มีการประกอบกิจการค้าขายส่ง ขายปลีก หรือการบริหารทางการค้าต่างๆ ได้แก่ อาคารสำนักงาน ตลาด ร้านขายอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โรงแรม ขยะที่เกิดขึ้นอาจมีเศษแก้ว เศษอาหาร เศษพลาสติก หรืออาจมีของเสียอันตรายได้

3. ขยะจากการเกษตร (Agricultural Waste) แหล่งขยะที่สำคัญมักมาจากกิจกรรมการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นอาหาร ขยะจากแหล่งดังกล่าวมักประกอบด้วยมูลสัตว์ เศษหญ้า เศษพืชผัก ภาชนะบรรจุยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น

4. ขยะจากการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreational Wastes) ขยะจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือสถานที่ท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ชาดหาดต่างๆ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ สระว่ายน้ำ เป็นต้น หรืออาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งศิลปกรรม ได้แก่ โบราณสถานต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑสถาน วัดวาอาราม เป็นต้น

5. ขยะจากโรงพยาบาล (Hospital Wastes) ขยะจากโรงพยาบาลมักถูกจัดไว้ในกลุ่มของขยะอันตราย เพราะอาจทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมได้หลายประการ เช่น อาจเป็นการแพร่กระจายของเชื้อโรค ฯลฯ จึงต้องมีการพิจารณาจัดการแยกออกต่างหากจากขยะที่มาจากแหล่งอื่นๆ ขยะจากโรงพยาบาล แบ่งได้เป็น 8 ประเภท คือ

5.1 ขยะทั่วไป (General Waste) เช่น เศษอาหาร เศษกระดาษ และพลาสติก เป็นต้น

5.2 ขยะพยาธิสภาพ (Pathological Waste) เช่น เลือด น้ำเหลือง เนื้อเยื่อหรือชิ้นส่วนจากการทดลอง เป็นต้น

5.3 ขยะติดเชื้อ (Infectious Waste) เช่น สิ่งปฏิกูลที่มีเชื้อโรค เนื้อเยื่อหรือชิ้นส่วนอวัยวะที่มีเชื้อโรค ภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสผู้ป่วยด้วยโรคติดเชื้อ เป็นต้น

5.4 ขยะกัมมันตภาพรังสี (Radiological Waste) เช่น ฟิล์มเอ็กซเรย์ สารกัมมันตภาพรังสีที่ใช้ในการรักษาหรือวินิจฉัยโรค เป็นต้น

5.5 ขยะเคมี (Chemical Waste) เช่น สารเคมีต่างๆ ที่ใช้ในการรักษาโรค สารเคมีที่ใช้ในห้องปฏิบัติการเพื่อการวินิจฉัยโรค

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5.6 ขยะมีคม (Sharp Waste) เช่น เข็มฉีดยา กรรไกร มีดผ่าตัด มีดโกน เป็นต้น

5.7 ขยะประเภทยา (Medicine Waste) เช่น ยาที่เสื่อมคุณภาพ ยาที่เหลือจากการใช้ในการรักษา ยาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในห้องปฏิบัติการ

5.8 ขยะประเภทกระป๋องอัดความดัน (Pressurized Container) เช่น กระป๋องยาที่ใช้ในการรักษา กระป๋องสารเคมีที่ใช้ในการทำลายเชื้อโรค กระป๋องสารเคมีที่ใช้ในการฆ่าแมลง เป็นต้น

6. ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Waste) ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมนั้น หรือประเภทของอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ได้แก่ พวกเศษอาหารขยะแห้งต่างๆ เช่น เศษกระดาษ กระดาษแข็ง กล่องกระดาษ ขี้เถ้า และของเสียอันตราย เป็นต้น

2.5 ผลเสียหรือผลกระทบของขยะมูลฝอย

คมสันต์ ขันบุตร (2551 : 8) ได้กล่าวถึงขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นว่า หากไม่มีการจัดเก็บและกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาดังนี้ คือ

1. มลภาวะ (Pollution) ขยะจะเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ของชุมชน เกิดมลภาวะหรือต้องเสื่อมภาวะที่ดีไป เช่น ทำให้เกิดมลภาวะทางน้ำ มลภาวะทางดิน และมลภาวะอากาศ

2. แหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลง นอกจากจุลินทรีย์ที่ไม่ทำให้เกิดโรคจะใช้อินทรียวัตถุเป็นสารอาหารทำให้ขยะเกิดการย่อยสลายได้แล้ว ในขยะอาจมีเชื้อที่ทำให้เกิดโรคบางชนิดปะปนมาด้วย นอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่ถูกปล่อยปละละเลย ไม่กำจัดให้ถูกต้องจะเป็นแหล่งเพาะพันธ์ของแมลงวัน ซึ่งเป็นแมลงที่นำเชื้อโรคต่างๆ มาสู่คนได้อีกด้วย

3. การเสี่ยงต่อสุขภาพ (Health Risk) ชุมชนที่ขาดการกำจัดขยะที่ดีและถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางสุขาภิบาลจะทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่างๆ ได้ง่าย เช่น โรคระบบทางเดินอาหาร ทั้งที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียและพยาธิชนิดต่างๆ เนื่องจากขยะก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคขึ้น การแพร่กระจายของโรคโดยพาหะ เช่น แมลงวัน และสัตว์ต่างๆ ก็ย่อมจะเป็นไปได้โดยง่าย

4. การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic loss) นอกจากชุมชนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการกำจัดขยะเป็นประจำแล้ว การกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบทำให้ต้องสูญเสียในทางเศรษฐกิจด้านอื่นๆ ตามมาอีกด้วย เช่น ขยะที่ทิ้งลงในแหล่งน้ำทำให้น้ำสกปรกหรือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เน่าเสีย สัตว์น้ำซึ่งเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติไม่อาจอยู่อาศัยต่อไป ทำให้เกิดการสูญเสียระบบเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งไป เป็นต้น

5. ทำให้ชุมชนขาดความสง่างาม การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะที่ดีและถูกต้อง จะช่วยให้ชุมชนนั้นเกิดความสง่างาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความน่าอยู่ แสดงถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น

2.6 การจัดเก็บขยะมูลฝอย

พรทิพย์ รัตนพิสิษฐ์กุล (2550 : 11 - 15) ได้กล่าวถึงการจัดเก็บขยะมูลฝอย คือ กระบวนการจัดเก็บมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดต่างๆ เพื่อนำมูลฝอยไปกำจัดหรือทำลาย ณ สถานที่กำจัดมูลฝอยที่กำหนดไว้ องค์ประกอบสำคัญของการจัดเก็บมูลฝอย มีดังนี้

1. ภาชนะรองรับมูลฝอย ชนิดของถังรองรับมูลฝอย มีดังต่อไปนี้

1) ถังพลาสติก ทำด้วยพลาสติก PVC หรือ PE มีความทนต่อการกัดกร่อนได้ดี แต่เกิดการชำรุดง่ายหากมีการโยนถังของพนักงานจัดเก็บมูลฝอย มีหลายขนาด ตั้งแต่ 80 – 240 ลิตร ราคาแล้วแต่ขนาดของถัง นิยมใช้ในเทศบาลทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณถนนสายหลักเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสามารถรองรับมูลฝอยได้มาก ประกอบกับในปัจจุบันมีการผลิตถังดังกล่าว โดยแยกประเภทถังตามสีต่างๆ เพื่อใช้ในการแยกมูลฝอยของประชาชน

2) ถังโลหะ คือ ถังโลหะที่ผ่านการบรรจุสินค้าประเภทต่างๆ เช่น น้ำมันหรือเครื่องดื่มประเภทต่างๆ ซึ่งก่อนที่จะนำมาใช้เป็นถังรองรับมูลฝอยต้องทำความสะอาดหรือทำลาย พิษของสารตกค้างในถังก่อนแล้วจึงนำมาใช้เป็นถังรองรับมูลฝอย มีขนาดประมาณ 100 – 200 ลิตร รองรับปริมาณมูลฝอยได้มาก แต่ผุกร่อนได้ง่าย มีราคาถูกกว่าถังพลาสติก

3) ถังยางรถยนต์ ผลิตสากยางรถยนต์ที่หมดอายุการใช้งานแล้วมีความจุประมาณ 50 – 80 ลิตร นิยมใช้กันมากตามเทศบาลขนาดเล็กและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ เนื่องจากมีราคาถูกและหาซื้อได้ง่าย มีความทนทานต่อการกัดกร่อน และสะดวกในการขนถ่ายของพนักงาน แต่มีข้อจำกัด คือ รองรับมูลฝอยได้น้อย เหมาะสำหรับแหล่งชุมชนที่มีปริมาณมูลฝอยไม่มากนัก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ถุงขยะมีหลายขนาดเหมาะสำหรับใช้ภายในครัวเรือนและสามารถแยกประเภทถุงเพื่อการแยกมูลฝอยได้ โดยอาจทำสัญลักษณ์ประจำถุงว่าเป็นมูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้งหรือมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

2. การแบ่งเขตจัดเก็บมูลฝอย

การแบ่งเขตการจัดเก็บมูลฝอย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดเก็บมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรและค่าใช้จ่าย รวมทั้งเพื่อจัดรถจัดเก็บขยะมูลฝอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณากำหนดเขตการจัดเก็บมูลฝอย มีดังนี้

- ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น หรือปริมาณงานในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน โดยพิจารณาจากข้อมูลจำนวนประชากรในเขตการจัดเก็บ
- เขตการจัดเก็บมูลฝอยต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน
- สามารถจัดเส้นทางการจัดเก็บมูลฝอยภายในเขตได้อย่างเหมาะสม
- สามารถเลือกใช้รถจัดเก็บมูลฝอยที่เหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่ให้บริการได้ ทั้งรถที่มีอยู่ในปัจจุบัน และรถที่จะซื้อเพิ่มในอนาคต
- ไม่กีดขวางการจราจรโดยเฉพาะบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่น

2.7 การขนย้ายขยะมูลฝอย

1. รถจัดเก็บขยะมูลฝอย เพื่อความคุ้มค่าในการดำเนินการจัดรถเก็บขยะมูลฝอย สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) รถเปิดข้างเทท้าย (Side Loading and Dumping Truck) มีความจุตั้งแต่ 7 – 12 ลูกบาศก์เมตร

2) รถเทท้าย (Dumping Truck) มีความจุตั้งแต่ 7 – 10 ลูกบาศก์เมตร

3) รถบรรทุกคอนเทเนอร์ (Container Hauling Truck) มีความจุประมาณ 6 – 8 ลูกบาศก์เมตร เหมาะกับชุมชนที่มีความหนาแน่นและรถจัดเก็บไปไม่ถึง โดยให้ประชาชนนำมูลฝอยมาทิ้งในถังคอนเทเนอร์แล้วให้รถมาเก็บ

4) รถอัดมูลฝอย (Compactor Truck) มีความจุมูลฝอยประมาณ 5 – 6 ตัน เหมาะสำหรับเมืองใหญ่ๆ ที่มีปริมาณมูลฝอยมาก สภาพถนนดี และมีการจราจรหนาแน่น

5) รถปิกอัพอัดเทท้าย (Pick up) และรถแต๋น มีความจุประมาณ 3 ลูกบาศก์เมตร มีความคล่องตัวสามารถเข้าไปจัดเก็บมูลฝอยในที่แคบๆ ใช้พนักงานจัดเก็บน้อย ประมาณ 2 คน เหมาะสำหรับชุมชนที่มีถนนแคบ หรือมีปริมาณมูลฝอยไม่มากนัก

6) รถจัดเก็บมูลฝอยติดเชื้อชนิดพิเศษ ขนาดความจุประมาณ 8 – 10 ลูกบาศก์เมตร มีใช้เฉพาะเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น เช่น กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ในการพิจารณาเลือกประเภทรถขยะให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ต้องพิจารณาดังนี้

1) ปริมาณและลักษณะของมูลฝอยที่ต้องทำการจัดเก็บ

2) วิธีการจัดเก็บมูลฝอยที่ใช้อยู่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3) ค่าใช้จ่ายของรถจัดเก็บมูลฝอย (บาท/ตัน) ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทความจุของรถและระยะทางที่จัดเก็บ

4) สภาพพื้นที่ที่ให้บริการ เช่น บริเวณถนนหรือซอยแคบการใช้รถขนาดเล็กจะมีความคล่องตัวมากกว่ารถขนาดใหญ่

5) จำนวนพนักงานประจำรถ ถ้าเป็นรถประเภทที่ต้องใช้แรงงานคนในการยกเทมูลฝอยใส่ตัวถังรถจะต้องมีพนักงานประจำมากกว่าที่มีระบบยกเทอัตโนมัติ ซึ่งจำนวนพนักงานประจำรถนี้ จะมีผลต่อประสิทธิภาพและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บมูลฝอยโดยตรง

6) ระยะทางและวิธีการขนถ่ายมูลฝอย กรณีที่สถานที่กำจัดมูลฝอยอยู่ไกลจากพื้นที่ที่ให้บริการมาก รถจัดเก็บมูลฝอยที่ใช้ควรมีขนาดใหญ่และวิ่งได้เร็ว เพื่อให้สามารถบรรทุกมูลฝอยได้มาก เสียเวลาในการขนถ่ายน้อย และเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

2. วิธีการขนย้ายขยะมูลฝอย อาจแบ่งได้เป็น 5 แบบ คือ

1) (Curb Side Collection) คือ การจัดเก็บมูลฝอยที่ใช้รถจัดเก็บมูลฝอยวิ่งจัดเก็บมูลฝอยจากภาชนะรองรับมูลฝอยซึ่งตั้งอยู่ตามริมถนน

2) (Alley Collection) คือ การจัดเก็บมูลฝอยจากภาชนะรองรับมูลฝอยที่ตั้งอยู่บริเวณปากซอย ส่วนใหญ่ใช้กับบ้านในซอยแคบๆ ที่รถเข้าไปจัดเก็บมูลฝอยได้ไม่สะดวก

3) (Set-out and Set-back Collection) คือ การจัดเก็บมูลฝอยที่ใช้พนักงาน 2 ชุด โดยชุดแรกเข้าไปจัดเก็บมูลฝอยจากบ้านเรือน แล้วนำมาให้พนักงานอีกชุดหนึ่งที่ประจำอยู่รถจัดเก็บมูลฝอย จากนั้นรอนำเอาภาชนะรองรับเปล่าไปตั้งคืนไว้ที่เดิม

4) (Set-out Collection) คือ การจัดเก็บมูลฝอยที่มีลักษณะเหมือนกับ Set-out and Set-back collection แต่ต่างกันที่เจ้าของบ้านต้องนำภาชนะเปล่ากลับคืนไปเอง

5) (Back Yard Collection) คือ การจัดเก็บมูลฝอยที่พนักงานจอดรถจัดเก็บมูลฝอยไว้เป็นจุด แล้วนำอุปกรณ์จัดเก็บของพนักงาน เช่น รถเข็น ไปจัดเก็บมูลฝอยจากภาชนะรองรังมูลฝอยในบริเวณบ้านประชาชน แล้วนำมูลฝอยมาใส่รถจัดเก็บมูลฝอยที่จอดอยู่

3. การวางเส้นทางในการจัดเก็บมูลฝอย

การวางเส้นทางการจัดเก็บมูลฝอยให้เหมาะสมส่วนใหญ่จะทำโดยการทดลองวางเส้นทางที่เหมาะสมหลายๆ ครั้ง ดังนั้นจึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ขึ้นอยู่กับพื้นที่จัดเก็บมูลฝอยสำหรับการกำหนดเส้นทางในการจัดเก็บมูลฝอยแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อนมากนัก มีข้อควรพิจารณาในการวางเส้นทางในการจัดเก็บมูลฝอย ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJABHAT PHRANAKHON UNIVERSITY

1) เส้นทางการจัดเก็บมูลฝอย ไม่ควรแบ่งซอยมากเกินไป รถแต่ละคันควรให้รับผิดชอบพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ถ้ามีความจำเป็นต้องจัดเก็บในพื้นที่ส่วนอื่นต้องจัดให้อยู่ใกล้กัน ไม่ควรกระโดดข้ามไปพื้นที่อื่นที่อยู่ไกลออกไป และเส้นทางการเดินรถไม่ซ้ำซ้อนกับรถคันอื่น

2) เวลาที่ใช้ในการจัดเก็บมูลฝอยของรถแต่ละคน ควรมีกำหนดให้แน่นอนและเท่าเทียมกันทุกคัน หรือแตกต่างกันไม่มาก

3) จุดเริ่มต้นในการจัดเก็บมูลฝอยควรอยู่ใกล้สำนักงานหรือโรงเก็บรถให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงการจัดเก็บมูลฝอยในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน หรือช่วงที่มีการจราจรคับคั่ง

4) ในกรณีที่เป็นเส้นทางเดินรถทางเดียว (One Way) ควรเริ่มต้นเก็บจากหัวถนน ซึ่งเป็นที่สูงก่อน

5) การจัดเก็บมูลฝอยในเส้นทางที่เป็นทางตัน จะต้องพิจารณาเสียก่อนว่าจะจัดเก็บด้วยวิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม เช่น อาจให้มีรถไปจัดเก็บมูลฝอยออกมารอไว้ที่ทางผ่านจุดใดจุดหนึ่ง หรือนำมาใส่ภาชนะรวมไว้ หรือให้รถเข้าจัดเก็บจนสุดถนนแล้วจึงเลี้ยวกกลับออกมาโดยให้เลือกวิธีที่สะดวกและประหยัดที่สุด ถ้าพื้นที่จัดเก็บเป็นเนินสูง ควรจัดเก็บมูลฝอยในขณะที่รถลงเนินและเก็บทั้งสองข้างในเวลาเดียวกัน

6) ในกรณีที่จัดเก็บมูลฝอยจากด้านเดียวของถนน การเดินรถควรเป็นแบบทวนเข็มนาฬิกา ซึ่งจะทำให้ได้จัดเก็บมูลฝอยจากด้านซ้ายของถนนตลอดไป และหลีกเลี่ยงการเลี้ยวขวา ซึ่งทำให้ล่าช้าและกีดขวางการจราจร นอกจากนี้การเลี้ยวซ้ายยังมีความปลอดภัยมากกว่า

7) การจัดเก็บมูลฝอยทั้งสองข้างถนนในเวลาเดียวกัน ควรใช้เฉพาะในช่วงของถนนที่เห็นว่าพนักงานจัดเก็บจะมีความปลอดภัยเพียงพอ และไม่ควรให้มีจุดจัดเก็บมูลฝอยอยู่ใกล้ทางแยกที่ถนนตัดกัน พื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษไม่เหมือนพื้นที่อื่นๆ อาจจัดให้มีการจัดเก็บมูลฝอยเป็นพิเศษ ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

2.8 การลดปริมาณขยะมูลฝอย

นันทพร มณีรัตน์ (2551 : 18) ได้กล่าวถึงการลดปริมาณขยะมูลฝอย คือ ควรพยายามหลีกเลี่ยงหรืองดการใช้หรือบริโภคสิ่งของบางชนิด ซึ่งการปฏิบัติส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความร่วมมือของประชาชน ตัวอย่างของวิธีการลดปริมาณมูลฝอย ได้แก่

1. นำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ ได้แก่ การพยายามใช้สิ่งของต่างๆ หลายครั้งก่อนทิ้ง หรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ใหม่ได้แทนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ครั้งเดียว

2. ลดปริมาณวัสดุ ได้แก่ พยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนขนาดเล็ก เพื่อเป็นการลดปริมาณบรรจุภัณฑ์ที่จะต้องกลายเป็นของเสีย

3. ลดความเป็นพิษ ได้แก่ การใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษต่อสภาพแวดล้อมน้อย เช่น ผลิตภัณฑ์สเปรย์ทุกชนิด น้ำยาทำความสะอาด ยาฆ่าแมลง เป็นต้น

4. ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน ได้แก่ พยายามเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร และมีอายุการใช้งานนาน รวมทั้งซ่อมแซมของใช้ต่างๆ ให้ใช้งานได้นานที่สุด

5. ลดการบริโภค ได้แก่ พยายามทำความเข้าใจกับผู้บริโภคถึงวัสดุที่กำจัดยากหรือมีปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปริมาณการใช้วัสดุเหล่านั้น เช่น ช้อนพลาสติก ถุงพลาสติก บรรจุอาหาร โฟมบรรจุอาหาร เป็นต้น

2.9 การจัดการและการกำจัดขยะ

มนธิรา ชวลิตนิธิกุล (2549 : 38 - 41) ได้กล่าวถึงการจัดการและกำจัดขยะโดยมีวิธีต่างๆ ดังนี้

1. การนำขยะไปหมักทำปุ๋ย (Composting Method) เป็นการแยกขยะอันตราย ขยะติดเชื้อออกไปกำจัดเป็นพิเศษก่อน ส่วนขยะพวกสารอินทรีย์ย่อยสลายได้ง่าย เช่น ผัก ผลไม้ที่ไม่ต้องการปล่อยทิ้งไว้จะเกิดการเน่าเปื่อยสามารถนำขยะที่ผ่านการย่อยสลายนั้นมาใส่ปรับปรุงคุณภาพดินได้ นำขยะไปทำเป็นปุ๋ยสำหรับใช้บำรุงดินเพื่อการเกษตร

ข้อดี

1.1 ได้ปุ๋ยใช้เพื่อการเกษตร

1.2 การแยกขยะก่อนหมักทำปุ๋ย จะได้เศษโลหะแก้วกลับไปทำประโยชน์ได้อีก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อเสีย

1.1 ถ้าดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการจะเกิดปัญหากลิ่นเหม็นเนื่องจากการย่อยสลายไม่สมบูรณ์

1.2 สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการแยกขยะที่ย่อยสลายไม่ได้เพื่อนำไปกำจัดโดยวิธีอื่น

2. การนำขยะไปเทกองกลางแจ้งหรือการนำขยะไปทิ้งไว้ตามธรรมชาติ (Open Dump) เป็นการนำขยะไปกองทิ้งไว้ในดินกว้างๆ แล้วปล่อยให้ย่อยสลายตามธรรมชาติ เป็นการกำจัดขยะที่ง่ายและลงทุนน้อย แต่จะต้องใช้ที่ดินเป็นจำนวนมาก

ข้อดี

2.1 เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด แทบไม่ต้องลงทุนถ้ามีที่ดินอยู่แล้ว

ข้อเสีย

2.1 เป็นการรบกวนผู้ที่อยู่ใกล้เคียง

2.2 เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่เชื้อโรค

2.3 ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทั้งทางน้ำ ดิน อากาศ และทัศนียภาพ

2.4 ใช้พื้นที่เป็นจำนวนมาก

3. การเผาด้วยความร้อนสูงหรือการกำจัดโดยใช้เตาเผาหรือการสร้างโรงงานเผาขยะ (Incineration) โดยจะต้องนำขยะที่ผ่านการคัดเลือกซึ่งสามารถไหม้ไฟได้ แล้วนำมาลงในเตาเผาขยะ การเผาขยะด้วยเตาเผาขยะเป็นวิธีที่ช่วยลดปริมาณขยะลงได้มาก และสามารถนำความร้อนที่เกิดจากการเผาขยะไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีก เช่น ผลิตไฟฟ้า เป็นต้น

ข้อดี

3.1 ใช้พื้นที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการฝังกลบขยะ

3.2 กำจัดขยะได้เกือบทุกชนิด และขี้เถ้าที่เหลือจากการเผามีน้อยไม่มีปัญหาในการกำจัดขั้นต่อไป

3.3 หากเป็นเตาเผาขนาดใหญ่ ไม่จำเป็นต้องอาศัยเชื้อเพลิงอย่างอื่นเข้ามาช่วย

3.4 สามารถก่อสร้างเตาเผาไว้ใกล้เคียงกับแหล่งกำเนิดของขยะได้ ทำให้ประหยัดค่าขนส่ง

3.5 สามารถนำพลังความร้อนมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น นำมาผลิตกระแสไฟฟ้า

ข้อเสีย

3.1 ค่าลงทุนในการก่อสร้างสูงมาก โดยเฉพาะเตาเผาขนาดใหญ่

3.2 ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบำรุงรักษาค่อนข้างสูง รวมทั้งมีความร้อนสูง จึงทำให้เกิดการสึกหรอง่าย

3.3 เตาเผาขนาดใหญ่ไม่เหมาะสมสำหรับการกำจัดขยะที่มีปริมาณน้อยกว่าหนึ่งตันต่อวัน

3.4 เตาเผาขนาดเล็กมักพบปัญหาเกี่ยวกับกลิ่นและควันที่เกิดจากการเผาไหม้

3.5 การติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมมลพิษจากการเผาขยะจะทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง

4. การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมาก เพราะค่าใช้จ่ายต่ำ โดยจะมีการปูพลาสติกพิเศษเพื่อป้องกันน้ำชะจากกองขยะ เมื่อเทกองแล้วจะกลบเสร็จในแต่ละวัน แล้วบดอัดให้แน่นอีกครั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อดี

4.1 ถ้ามีพื้นที่อยู่แล้วจะเป็นวิธีที่ประหยัดที่สุด

4.2 ค่าใช้จ่ายในการลงทุนครั้งแรกถูกกว่าวิธีอื่น

4.3 สามารถใช้ได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

4.4 กำจัดขยะได้เกือบทุกชนิด

4.5 ได้พื้นที่ดินไปทำประโยชน์อื่น เมื่อฝังกลบเสร็จแล้วและง่ายต่อการดำเนินงาน

ข้อเสีย

4.1 หาสถานที่ยากเพราะไม่มีชุมชนใดต้องการอยู่ใกล้

4.2 ต้องควบคุมการดำเนินงานฝังกลบให้ถูกต้อง

4.3 ก๊าซมีเทนที่เกิดจากการย่อยสลายของขยะ และน้ำชะขยะอาจทำให้เกิดอันตรายได้

4.4 พื้นที่ฝังกลบบางแห่งต้องหาดินมาจากที่อื่น ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

5. การนำขยะไปทิ้งทะเล (Dumping at Sea) การนำขยะและสิ่งปฏิกูลไปทิ้งทะเล มหาสมุทร ได้เกิดการแพร่กระจายของสารพิษเข้าสู่องค์ประกอบต่างๆ ของระบบนิเวศน์ทางทะเล เช่น พืช และสัตว์น้ำ สถาบันป้องกันสารพิษสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Agency) จึงออกกฎหมายห้ามนำสารพิษหลายชนิดไปทิ้งในแหล่งน้ำดังกล่าว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อดี

เป็นวิธีที่ง่าย และรับขยะได้เป็นจำนวนมาก

ข้อเสีย

สารพิษเข้าสู่องค์ประกอบต่างๆ ของระบบนิเวศน์ทางทะเล แพร่กระจายทั่วไป

6. การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ (Re-Cycle and Re-Use) ขยะบางประเภทสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะต่างๆ วิธีนี้ช่วยลดทั้งขยะและลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การนำกลับมาใช้ใหม่ การนำวัสดุที่ทิ้งเป็นขยะกลับมาใช้นับว่าเป็นผลดีทั้งในแง่เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม แต่วิธีการคัดเลือกสิ่งของที่จะนำกลับมาใช้ใหม่ได้ก่อให้เกิดความล่าช้าในการขนถ่ายขยะ เกิดความสกปรกในบริเวณที่มีการคัดเลือกสิ่งของจากขยะ และผู้คัดเลือกขยะก็มักได้รับเชื้อโรคจากกองขยะ

7. การนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ (Hog Feeding) ขยะจำพวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้ จากอาคารบ้านเรือน ร้านอาหาร ภัตตาคาร ตลาดสด นำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่

แพะ แกะ ปลา จะเป็นการลดปริมาณขยะลงได้จำนวนหนึ่ง เพราะในแต่ละวันเศษอาหารจะมีปริมาณนับร้อยตันทีเดียว การแยกขยะประเภทเศษอาหารเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ จึงนับเป็นวิธีที่สะดวกและประหยัดได้มากที่สุด แต่ข้อเสียในการนำขยะพวกเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์นี้ อาจทำให้เกิดอันตรายแก่สัตว์เลี้ยงและผู้ที่บริโภคสัตว์เลี้ยงได้ ถ้าในเศษอาหารมีพวกเชื้อโรคปะปนอยู่ และถ้านำเศษอาหารที่ได้ไปให้ความร้อนก่อนก็จะทำให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้น

2.10 แนวทางการแก้ไขปัญหาขยะ

มนธิรา ชวลิตนิธิกุล (2549 : 41 - 42) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะ โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะ ดังนี้

1. เร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ทำแผนการจัดการขยะทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้ในการกำจัดขยะได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และการดำเนินการให้การกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ

2. เร่งรัดให้มีการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีนโยบายและมาตรการ ตลอดจนแนวทางการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลของประเทศเพื่อเป็นกรอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะ โดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน (Increased Product Lifetime) และลดการบริโภค (Decreased Consumption) วัสดุที่กำจัดยากหรือมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การนำขยะมาทำปุ๋ย การนำมาเผาเพื่อให้ได้พลังงานความร้อน

6. สนับสนุนให้มีการปลูกฝังทัศนคติ และสร้างค่านิยมของประชาชนในการร่วมมือรักษาความสะอาด โดยให้มีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับขยะ ในระดับประชาชนทั่วไป และในหลักสูตรการเรียนการสอน และมีการประชาสัมพันธ์การรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

7. เร่งดำเนินการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานมากขึ้น รวมทั้งเข้มงวดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้นและจริงจัง

8. ในด้านขยะติดเชื้อ จำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหาเพราะปัจจุบันมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นและยังขาดการจัดการที่ถูกต้อง โดยให้สถานพยาบาลทั้งรัฐและเอกชนร่วมรับผิดชอบจัดการขยะ

9. ส่งเสริมและเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนได้มีความรู้และตระหนักถึงพิษภัยจากของเสียที่เป็นอันตราย รวมทั้งให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

10. สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีการผลิตที่ลดปริมาณของเสียมาใช้

11. สนับสนุนงบประมาณและอัตรากำลังแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ

12. สนับสนุนศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตราย หรือการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์

13. ควรมีถังรองรับประจำบ้านและกำจัดเอง

2.11 แนวคิดและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนครบวงจร

รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์ (2551 : 28) ได้ให้แนวคิดและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนครบวงจร คือ แนวคิดการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย โดยการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของภาครัฐในอดีตนั้น มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการเก็บขยะมูลฝอย และเพิ่มสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายอย่างถูกสุขาภิบาล ที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยช่วยเสริมประสิทธิภาพในการจัดการ แต่การจัดการด้วยวิธีต่างๆ นั้นมีข้อจำกัด ทั้งด้านการลงทุนที่ต้องใช้ต้นทุนสูงเพื่อเป็นค่าบริหารจัดการรวมทั้งค่าบำรุงรักษา ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ นอกจากนี้การกำจัดขยะมูลฝอยทุกวิธีจะมีขีดจำกัด เช่น การหาพื้นที่การฝังกลบขยะมูลฝอยแห่งใหม่ทำได้ยากขึ้น เพราะหาพื้นที่ห่างไกลชุมชนได้ยาก แต่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการสูงมาก และมีขีดจำกัดของปริมาณขยะมูลฝอยที่เผาต่อวัน นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อคุณภาพอากาศอย่างมาก หากไม่มีระบบป้องกันที่ดี ส่วนการหมักทำปุ๋ยก็ทำได้เฉพาะขยะมูลฝอยที่เป็นขยะมูลฝอยที่เป็นอินทรีย์เท่านั้น และมีขีดความสามารถในการรองรับเช่นเดียวกับวิธีการอื่น ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยมีมากขึ้นจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และรูปแบบการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น

เมื่อพิจารณาการแก้ไขปัญหาของภาครัฐที่ผ่านมานั้นจะพบว่า เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ เป็นการหาวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นแล้ว โดยที่ยังขาดกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังที่ต้นเหตุ ตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย หรือผู้ผลิตขยะมูลฝอย ซึ่งก็คือประชาชนทุกคน ด้วยเหตุที่ประชาชนมักจะคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งเป็นผู้ร่วมสร้างปัญหาขยะมูลฝอยให้เกิดขึ้น ดังนั้น ไม่ว่าภาครัฐพยายามปรับปรุงระบบการจัดการให้ดีขึ้นเพียงใด หากประชาชนไม่ร่วมมือก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสมบูรณ์

การลดปริมาณขยะมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ใหม่ มิใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทย เป็นกิจกรรมที่หลายครัวเรือนปฏิบัติอยู่แล้วโดยไม่รู้ตัว เช่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่เพราะราคาถูกกว่าซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กหลายๆ ชิ้นรวมกัน หรือการนำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วในบ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขายให้ผู้รับซื้อของเก่าที่อยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น สิ่งนี้เป็นแนวโน้มที่ดี ภาครัฐสามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน หากมีการชี้แจงให้ประชาชนเห็นประโยชน์ที่ได้รับ ส่วนบุคคลเชื่อมโยงกับประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม

การแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งเป็นการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เป็นวิธีการช่วยเสริมให้การลดขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ในระบบรีไซเคิลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะขยะมูลฝอยที่คัดแยกจากแหล่งกำเนิดจะมีคุณสมบัติดีกว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ทิ้งรวมกัน ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังช่วยให้หน่วยงานรับผิดชอบนำขยะมูลฝอยแต่ละประเภทไปกำจัดอย่างเหมาะสมอีกด้วย การแยกขยะมูลฝอยออกเป็นประเภทต่างๆ นั้น มีหลายรูปแบบ เช่น

1. การแยกขยะมูลฝอย 2 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยเปียก กับขยะมูลฝอยแห้ง

2. การแยกขยะมูลฝอย 3 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย ขยะมูลฝอยแห้ง และขยะมูลฝอยมีพิษหรือขยะมูลฝอยอันตราย

3. การแยกขยะมูลฝอย 4 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย ขยะมูลฝอยที่รีไซเคิลได้ ขยะมูลฝอยที่รีไซเคิลไม่ได้ และขยะมูลฝอยอันตราย

ซึ่งการจะแยกขยะมูลฝอยออกเป็นกี่ประเภทนั้นจะขึ้นอยู่กับระบบการจัดการของหน่วยงานในท้องถิ่นนั้น จะต้องมีถังขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการรองรับขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่ระบบเก็บขนขยะมูลฝอยและระบบกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายที่สอดคล้องกันด้วย

การแยกขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการที่สำคัญมากประการหนึ่งก่อนที่จะนำขยะมูลฝอยไปกำจัดขั้นสุดท้าย ทั้งนี้ เพราะวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแต่ละวิธีสามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เฉพาะอย่าง เช่น การเผาขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพสูงจะต้องใช้ขยะที่มีความชื้นต่ำ การหมักปุ๋ยจะต้องใช้ขยะมูลฝอยอินทรีย์เท่านั้น หรือแม้แต่การฝังกลบก็จะต้องใช้ขยะมูลฝอยมีพิษออกจากแหล่งเพื่อป้องกันสารพิษตกค้างทำลายสิ่งแวดล้อมา ซึ่งกระบวนการแยกขยะมูลฝอยที่ปะปนกัน ณ ปลายทางนี้จะต้องใช้เทคโนโลยีช่วย ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินการมาก หากมีการแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดจะช่วยให้สะดวกในการกำจัดขยะมูลฝอยแต่ละประเภทมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร RAJABHAT MAHACHAKRAPHONG UNIVERSITY

ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน

1.1 ข้อมูลทั่วไป

1.1.1 ข้อมูลทางด้านสภาพพื้นที่ตั้ง

1) ที่ตั้ง ตำบลบ้านลานตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ เป็นระยะทาง 17 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดขอนแก่น 60 กิโลเมตร มีหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขต อบต.บ้านลาน ทั้งหมด 16 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลหินตั้ง	อำเภอบ้านไผ่
ทิศใต้	ติดกับตำบลป่าปอ	อำเภอบ้านไผ่
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลหินตั้ง	อำเภอบ้านไผ่
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลแคนเหนือ	อำเภอบ้านไผ่

2) พื้นที่ ตำบลบ้านลานมีพื้นที่รวม 33.19 ตารางกิโลเมตร (20,741.87 ไร่) มีสภาพเป็นที่ราบสลับคลื่นลอนลาด มีระดับสูงต่ำจากทิศตะวันออกสู่ตะวันตก มีลำห้วยสายหลักอยู่ 3 สาย ได้แก่ ลำห้วยวังข่า ลำห้วยภูเหล็ก ลำห้วยกุดเชือก มีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ สระหนองบัว สระหนองใหญ่จำปาแดง สระหนองผักหลอด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.1.2. ข้อมูลทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคม ตำบลบ้านลานมีถนนลาดยางตัดผ่านและเข้าสู่หมู่บ้าน เกือบทุกหมู่บ้าน ยกเว้น บ้านโนนสว่างสันติ บ้านโนนสะอาด ซึ่งเป็นถนนลูกรัง ถนนลาดยางปัจจุบันมีสภาพชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อโดยเฉพาะสายบ้านผักหวาน – บ้านลาน ส่วนถนนในหมู่บ้าน มีสภาพคับแคบไม่มีร่องระบายน้ำ บางเส้นเป็นถนนดิน มีความยากลำบากในการสัญจรไปมาในช่วงฤดูฝน ส่วนเส้นทางในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรมีจำนวนหลายสายที่ต้องได้รับการปรับปรุง เนื่องจากใช้ได้ในช่วงฤดูกาลเท่านั้น

2) ไฟฟ้า มีไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เข้าถึงหมู่บ้านทุกหมู่บ้านแต่ยังไม่ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน ส่วนไฟฟ้าแสงสว่างในหมู่บ้านยังมีไม่เพียงพอ

3) โทรศัพท์ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะกระจายอยู่ทุกหมู่บ้านยกเว้นบ้านหัวนาหมู่ที่ 16 ยอดรวมทั้งหมด 24 ตู้

4) แหล่งน้ำ แหล่งน้ำอุปโภคบริโภคทุกหมู่บ้านใช้น้ำประปาหมู่บ้านเป็นระบบประปาบาดาล จำนวน 12 แห่ง และประปาผิวดิน 2 แห่ง (ไม่มีกรอง) มีบ่อบาดาลทั้งหมด 32 บ่อ จะมีปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคเฉพาะในหมู่บ้านใหญ่ ๆ เช่น บ้านขามป้อม บ้านลาน บ้านสร้างแป้นและบ้านกุดเชือก

5) แหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร มีแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรสำคัญและมีน้ำตลอดปี ได้แก่ สระหนองใหญ่จำปาแดง สระหนองผักหลอด สระหนองบัว สระหนองตานา มีระบบชลประทานขนาดเล็ก 4 แห่ง และมีลำห้วยแยกแตกแขนงไปตามพื้นที่ของตำบลแต่ปัจจุบันมีสภาพตื้นเขิน ไม่สามารถที่จะเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี มีฝายทั้งหมด 26 แห่ง ถนนน้ำล้นผ่าน 2 แห่ง

1.1.3 ข้อมูลด้านสังคม

1) เขตการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน มีหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน มีรายชื่อผู้ปกครองหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลฝ่ายปกครองหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้ปกครองหมู่บ้าน	ตำแหน่ง
1	สร้างแป้น	นายชัยรัตน์ ภาวะโคตร	ผู้ใหญ่บ้าน
2	ผักหวาน	นายควง พืชผักหวาน	ผู้ใหญ่บ้าน
3	ดอนนาแพง	นายสุรินทร์ สมีพวง	ผู้ใหญ่บ้าน
4	ลาน	นายสมพร ขุ่มด้วง	ผู้ใหญ่บ้าน
5	ลาน	นายสุดใจ ไสยลาม	ผู้ใหญ่บ้าน
6	ลาน	นายบุญเรือง วงษ์มหาด	ผู้ใหญ่บ้าน
7	โนนสว่างสันติ	นายสุภีร์ โฮชิน	ผู้ใหญ่บ้าน
8	ดอนเงิน	นายบุญหนา นาร่อง	ผู้ใหญ่บ้าน
9	ขามป้อม	นายสิงห์ทอง เชิดโกทา	กำนันตำบลบ้านลาน
10	กุดเชือก	นายประกาศ โสมา	ผู้ใหญ่บ้าน
11	กุดเชือก	นางสุภาพร กระพี้สัตย์	ผู้ใหญ่บ้าน
12	สร้างแป้น	นายกอง สีไสว	ผู้ใหญ่บ้าน
13	หนองค้อ	นายสมุด ทบแป	ผู้ใหญ่บ้าน
14	โนนสะอาด	นายชาย ทบแป	ผู้ใหญ่บ้าน
15	วังแสง	นายหวันชัย วงษ์ษา	ผู้ใหญ่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้ปกครองหมู่บ้าน	ตำแหน่ง
16	หัวนา	นายเส็ง โฮชิน	ผู้ใหญ่บ้าน

(ที่มา : แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน ปี 2553)

2) ประชากร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลานมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 8,863 คน เป็นชาย 4,402 คน หญิง 4,461 คน จำนวน 2,024 หลังคาเรือน

ตารางที่ 2 ข้อมูลครัวเรือนและจำนวนประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนราษฎร		รวม (ประชากร)	จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง		
1	บ้านสร้างแป้น	342	348	690	142
2	บ้านผักหวาน	400	443	843	172
3	บ้านดอนนาแพง	336	346	682	118
4	บ้านลาน	333	335	668	110
5	บ้านลาน	315	351	666	146
6	บ้านลาน	293	311	604	165
7	บ้านโนนสว่างสันติ	71	67	138	37
8	บ้านดอนเงิน	208	220	428	113
9	บ้านขามป้อม	473	478	951	296
10	บ้านกุดเชือก	259	236	495	139
11	บ้านกุดเชือก	370	354	724	180
12	บ้านสร้างแป้น	354	381	735	166
13	บ้านหนองค้อ	147	134	281	50
14	บ้านโนนสะอาด	130	119	249	53
15	บ้านวังแสง	281	258	539	101
16	บ้านหัวนา	90	80	170	36
ยอดรวม		**4,402**	**4,461**	**8,863**	**2,024**

(ที่มา : แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน ปี 2553)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 3 ข้อมูลสถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน แยกเป็นดังนี้

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน				
		ก่อนประถม (คน)	ป.1-ป.4 (คน)	ป.5-ป.6 (คน)	ม.1-ม.3 (คน)	รวม (คน)
1	โรงเรียนบ้านลาน	34	78	48	-	160
2	โรงเรียนบ้านกุดเชือก	42	100	52	-	194
3	โรงเรียนบ้านผักหวานโนนสวาง	26	37	27	-	90
4	โรงเรียนบ้านขามป้อม	25	103	46	79	253
5	โรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง	36	83	59	100	278
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านลาน	88	-	-	-	88
รวม		**251**	**401**	**232**	**179**	**968**

(ที่มา : แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน ปี 2553)

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีนักเรียน 88 คน ครู 3 คน
- ระดับประถมศึกษา 3 แห่ง นักเรียน 444 คน ครู 25 คน
- โรงเรียนขยายโอกาส 2 แห่ง นักเรียน 531 คน ครู 25 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3) ด้านศาสนา มีวัด 11 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่งกระจายอยู่ตามหมู่บ้านในตำบลบ้านลาน

4) การสาธารณสุข มีสถานพยาบาลในพื้นที่ 2 แห่ง คือ

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาน ตั้งอยู่ที่บ้านลาน หมู่ที่ 5 มีเจ้าหน้าที่ จำนวน 4 คน

2. สถานีอนามัยบ้านสร้างแป้น ตั้งอยู่ที่บ้านสร้างแป้น หมู่ที่ 1 มีเจ้าหน้าที่จำนวน 3 คน

5) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีศูนย์อำนวยความสะดวกและดูแลความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

- มีศูนย์ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน 1 ศูนย์
- ศูนย์ปฏิบัติการหน่วยกู้ชีพ-กู้ภัย (OTOS) จำนวน 1 ศูนย์

- มีศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จำนวน 1 ศูนย์
- มีสมาชิก อปพร. จำนวน 124 คน

1.1.4 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1) อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลบ้านลาน ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม

หน่วยงานธุรกิจในตำบลบ้านลาน

- มีร้านซ่อมรถ	4	แห่ง
- มีร้านค้า	78	แห่ง
- ปั๊มน้ำมัน	4	แห่ง
- โรงสี	15	แห่ง
- โรงขนมจีน	3	แห่ง
- โรงเลี้ยงสุกร	2	แห่ง
- ลานตาก	1	แห่ง
- ลานมัน	2	แห่ง
- ร้านตัดผม	2	แห่ง
- บ้านเช่า	1	แห่ง
- ห้องแถว	1	แห่ง
- ทำฟอร์นิเจอร์และเหล็กดัด	1	แห่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2) OTOP มีการผลิตสินค้าจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในหมู่บ้าน สินค้าที่ผลิตได้แก่ ผ้าไหม กระติ๊บข้าว เสื่อกก ดอกไม้ประดิษฐ์จากเศษผ้า ขนมข้าวแตน กล้วยฉาบ ถั่วเคลือบ ถั่วอบสมุนไพร ไส้กรอก ส้มวัว ที่สามารถจำหน่าย และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มได้แก่ กล้วยฉาบ ถั่วเคลือบ ถั่วอบสมุนไพร

3) การท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ภาพจิตกรรมฝาผนังวัดบ้านลาน ตั้งอยู่ที่บ้านลาน หมู่ที่ 4 ต.บ้านลาน อ.บ้านไผ่ จ. ขอนแก่น และสถานที่ตัดหินเพื่อนำไปก่อสร้างกู่เปือยน้อย ตั้งอยู่บ้านดอนเงิน หมู่ที่ 8 ต.บ้านลาน อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

1.1.5 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ

มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่มีอยู่ในตำบลบ้านลาน ได้แก่ ป่าที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าสาธารณะ ป่าช้าสาธารณะ และป่าที่ประชาชนได้สงวนและปลูกเพิ่มเติม มีประมาณ 407 ไร่

1.1.6 ข้อมูลด้านศักยภาพภายในตำบล

จำนวนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน จำนวน 35 คน แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ สำนักปลัด, ส่วนการคลัง, ส่วนโยธา และส่วนการศึกษา

1.1.7 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน

- ประจำปีงบประมาณ 2552 มีรายรับ	**=**	**22,911,873.02**	**บาท**
- รายได้ที่ อบต. จัดเก็บเอง	=	747,561.82	บาท
- รายได้ที่ส่วนราชการจัดเก็บให้	=	11,588,091.69	บาท
- เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	=	10,576,219.51	บาท
- เงินสะสม ณ สิ้นปีงบประมาณ 2552	**=**	**1,486,370.57**	**บาท**

2. ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน

2.1 ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน ได้ดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยโดยจัดซื้อถังขยะพลาสติก ขนาด 200 ลิตร จำนวน 1,800 ถัง แจกจ่ายให้ครบทุกหมู่บ้านทั้ง 16 หมู่บ้าน แต่ยังไม่ได้ถังขยะครบทุกครัวเรือน โดยให้ตั้งไว้ริมถนนหน้าบ้าน และบริเวณหมู่บ้านแบ่งเป็นจุดๆ เวลาในการเก็บขยะเริ่ม 05.00 – 08.00 น. ทุกวันจันทร์ - ศุกร์ จัดเก็บขยะได้เฉลี่ย 1.5 ตันต่อวัน

2.2 ข้อมูลด้านเจ้าหน้าที่ประจำรถเก็บขยะมูลฝอย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน ได้ดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยโดยมีรถบรรทุกขยะแบบอัดท้ายจำนวน 2 คัน พนักงานเก็บขยะคันละ 2 คน พนักงานขับรถ 1 คน รวมเป็น 6 คน โดยแบ่งรถบรรทุกขยะออกจัดเก็บตามแต่ละหมู่บ้านดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 4 แสดงการบริการจัดเก็บขยะเป็นรายหมู่บ้าน

วัน	จัดเก็บขยะแยกตามหมู่บ้าน	
	รถเก็บขยะคันที่ 1	**รถเก็บขยะคันที่ 2**
จันทร์	หมู่ที่ 1, หมู่ที่ 12	หมู่ที่ 10, หมู่ที่ 15
อังคาร	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 11
พุธ	หมู่ที่ 4, หมู่ที่ 5, หมู่ที่ 6	หมู่ที่ 9
พฤหัสบดี	หมู่ที่ 3	หมู่ที่ 8
ศุกร์	หมู่ที่ 7, หมู่ที่ 16	หมู่ที่ 13, หมู่ที่ 14

โดยรถเก็บขยะแต่ละสายจะจัดเก็บขยะตามเส้นทางเก็บขนขยะ ไปตามแนวถนนในหมู่บ้าน รวมระยะทางในการเก็บขนขยะทั้งสิ้น 25 กิโลเมตร (ไป – กลับ) วันละ 1 เที่ยว และนำไปทิ้งในสถานที่ของเอกชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลานได้จ้างเหมาสถานที่ทิ้งขยะเป็นรายเดือน โดยคิดราคาตามปริมาณขยะตันละ 130 บาท

2.3 ข้อมูลด้านการให้บริการชำระค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน ได้ดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยและเก็บเงินค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอย โดยมีอัตราค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บค่าขยะมูลฝอย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บ้านเรือนจัดเก็บในอัตราครัวเรือนละ 10 บาท ร้านค้าทั่วไป จัดเก็บในอัตราแห่งละ 20 บาท โดยมีการให้บริการชำระค่าธรรมเนียมในทุกวัน และมีจุดรับบริการอย่างเหมาะสม และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนก็ได้มีการออกพื้นที่ทุกหมู่บ้านเพื่อให้บริการชำระค่าธรรมเนียมเป็นรายไตรมาส คือ จำนวน 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง

สรุป

จากผลการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงและเป็นรูปธรรม และการที่ประชาชนจะมีความพึงพอใจในระดับใดนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าการบริการดังกล่าวมีความเพียงพอ เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพจริงหรือไม่ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวหากประชาชนมีความพึงพอใจก็จะเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่แสดงถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนธิรา ชวลิตนิธิกุล (2549 : 99 – 102) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีแนวทางในการจัดการขยะโดยเน้นการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ด้วยการสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ การจัดตั้งธนาคารคัดแยกขยะโรงเรียน การจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และโครงการทอดผ้าป่าขยะ ส่วนวิธีการในการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีวิธีการเก็บรวบรวมขยะโดยให้ประชาชนรวบรวมขยะใส่ภาชนะ แล้วขนส่งลำเลียงขยะเพื่อนำไปกำจัดในสถานที่กำจัดขยะที่อยู่ห่างจากเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดไป 3

กิโลเมตร วิธีการกำจัดขยะใช้วิธีการฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะโดยเตรียมพื้นที่ไว้ ส่วนขยะแห้งและเผาไหม้ได้มีการเผาบนดินกลางแจ้ง

2. ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดการขยะอย่างก้าวหน้า ด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค ด้านการจัดการขยะอย่างเพียงพอ

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างการศึกษาทั้ง 5 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 1 คู่ คือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป โดยระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายมีความพึงพอใจมากกว่าระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนคู่อื่นมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

ส่วนความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างอาชีพทั้ง 4 อาชีพ คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน ค้าขาย/ธุรกิจ และรับจ้าง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 1 คู่ คือ ระหว่างอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความพึงพอใจน้อยกว่าอาชีพค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนคู่อื่นมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่ามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จำนวน 16 หัวข้อ โดยเรียงความถี่ของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก คือ การกำหนดช่วงเวลาในการจัดเก็บขยะยังไม่เหมาะสม เช่น มาจัดเก็บในช่วงจราจรติดขัด มีขยะหกเรี่ยราดรอบถังขยะ พนักงานปัดกวาดขยะตามถนนและตลาดไม่เพียงพอ อุปกรณ์ในการจัดเก็บมีสภาพชำรุดตามอายุการใช้งาน

พรทิพย์ รัตนพิสิษฐ์กุล (2550 : 49) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิงจำนวน 130 คน (ร้อยละ 53.50) เพศชาย จำนวน 113 คน (ร้อยละ 46.50) มีอายุระหว่าง 26 – 40 ปี จำนวน 76 คน (ร้อยละ 31.28) จบการศึกษาในระดับ

ประถมศึกษาจำนวน 96 คน (ร้อยละ 39.51) ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 98 คน (ร้อยละ 40.33) และประเภทของผู้ชำระค่าขยะมูลฝอยนั้นส่วนใหญ่ เป็นประเภทบ้านเรือนที่อยู่อาศัย จำนวน 144 คน (ร้อยละ 59.26)

2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลยายชา ในภาพรวม พบว่า ผู้ชำระค่าขยะมูลฝอยตำบลยายชา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการให้บริการอยู่ในระดับพอใจ ส่วนด้านค่าธรรมเนียม พบว่า ประชาชนผู้ชำระค่าขยะมูลฝอยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับไม่พอใจ ทั้งนี้ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ที่เป็นประเภทของผู้ชำระค่าขยะมูลฝอย จำนวน 3 ประเภท ในภาพรวม ร้านค้ามีความพึงพอใจในระดับไม่พอใจ บริษัท/ห้างหุ้นส่วนและบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีความพึงพอใจในระดับพอใจ ส่วนในด้านการให้บริการทั้งบ้านเรือน/ที่อยู่อาศัย บริษัท/ห้างหุ้นส่วนและร้านค้า ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับพอใจ ส่วนในด้านค่าธรรมเนียมประชาชนทั้ง 3 ประเภท มีความพึงพอใจในระดับไม่พอใจ

3. ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนไม่มีความพึงพอใจในเรื่องจำนวนถังขยะและจุดที่ทิ้งขยะมีไม่เพียงพอ ที่ทิ้งขยะบางจุดอยู่ห่างไกลจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และมีถังขยะน้อยเกินไปในบางจุด ทำให้มีขยะล้นออกนอกถัง ส่งผลให้ขยะส่งกลิ่นรบกวน ระยะเวลาในการจัดเก็บขยะ 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์นั้นน้อยเกินไป อันเนื่องมาจากรถขยะมีเพียง 2 คัน และบางครั้งเมื่อมีรถขยะเสียส่งเข้าบริษัท ทำให้เหลือรถที่จัดเก็บขยะได้เพียงคันเดียว ในด้านค่าธรรมเนียมค่าขยะ 40 บาท ประชาชนคิดว่าแพงเกินไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รังสรรค์ ฤทธิ์ผาด (2550 : 60 – 62) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้แทนครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสถานภาพในครอบครัวเป็นผู้อยู่อาศัย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนผู้อยู่อาศัยในครอบครัว 4 – 5 คน ที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบันเป็นบ้านของตนเองมากที่สุด ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ผู้แทนครัวเรือนมีความพึงพอใจต่อการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลแสงสว่าง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพการบริการ รองลงมาคือ ด้านการขนย้ายมูลฝอย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการรวบรวมและจัดเก็บมูลฝอย ประชาชนส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นต่อการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลแสงสว่าง ในประเด็นต่างๆ เช่น การวางแผนการจัดการมูลฝอย บุคลากรการจัดการมูลฝอย การเก็บค่าธรรมเนียม การรวบรวมและจัดเก็บมูลฝอย เส้นทางและการขนย้ายมูลฝอย สถานที่และวิธีการกำจัดมูลฝอย เห็นว่า เทศบาลตำบลแสงสว่างสามารถจัดการได้

และมีความเหมาะสมแล้ว ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้กับประชาชน รักษาสภาพการจัดการอย่างนี้ไว้และพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อยๆ

ผู้แทนครัวเรือนเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการจัดการมูลฝอยตำบลแสงสว่าง โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมและจัดเก็บมูลฝอย ด้านการขนย้ายมูลฝอย ด้านคนงานประจำรถเก็บขนมูลฝอย และด้านคุณภาพการบริการมากกว่า ผู้แทนครัวเรือนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีความพึงพอใจต่อการกำจัดมูลฝอยไม่ต่างกัน และผู้แทนครัวเรือนที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวม และเป็นรายด้านทั้ง 5 คน ไม่แตกต่างกัน

โดยสรุป ผู้แทนครัวเรือนมีความพึงพอใจต่อการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลแสงสว่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้แทนครัวเรือนเพศต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกันกว่าผู้แทนครัวเรือนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อสนเทศนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงการจัดการมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ชัยวัฒน์ ขาดรัมย์ (2550 : 74 – 76) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการมูลฝอย ของเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการมูลฝอยของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของการจัดการมูลฝอยพบว่า มีความพึงพอใจต่อการคัดแยกมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.40 รองลงมาคือด้านการจัดเก็บค่าธรรมเนียมมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 ด้านการกำจัดมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และด้านการเก็บขนมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.07 ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนเห็นว่ามูลฝอยที่คัดแยกไว้สามารถก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือน และเป็นการลดปริมาณมูลฝอยในการนำไปกำจัด นอกจากนี้บางส่วนยังสามารถนำไปใช้ในด้านเกษตรกรรม โดยหมักทำปุ๋ยและน้ำจุลินทรีย์ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในด้านการคัดแยกมูลฝอย และนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่สูงที่สุด สำหรับด้านการเก็บขนมูลฝอยที่มีระดับความพึงพอใจต่ำที่สุด เนื่องจากเห็นว่าเทศบาลควรมีการปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการเก็บขนให้มากขึ้น โดยเพิ่มความถี่ในการเก็บขนเพิ่มจำนวนภาชนะรองรับมูลฝอย เก็บขนมูลฝอยให้ตรงเวลา ตลอดจนไม่ทำมูลฝอยหกเรี่ยราด และมีความคิดเห็นว่า เทศบาลควรเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการมูลฝอย ตลอดจนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตรวจสอบการดำเนินงาน ตลอดจนประชาสัมพันธ์โครงการด้านการจัดการมูลฝอยให้กับประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง

รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์ (2551 : 56 – 57) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของครัวเรือนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและเป้าหมาย 3 ด้าน คือ ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ด้านการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาดู โดยรวมและด้านการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาดู โดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาดู โดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

โดยสรุป ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อสนเทศนี้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มีเพิ่มขึ้นต่อไป

นันทพร มณีรัตน์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนและมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีระดับการศึกษาอาชีพหลักของครัวเรือน และขนาดของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับรายได้รวมของครัวเรือนต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเฉพาะด้านการกำจัดขยะมูลฝอยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ประชาชนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนต่างกันมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โดยสรุป ประชาชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีระดับรายได้รวมของครัวเรือนต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยในเฉพาะด้านการกำจัดขยะมูลฝอยต่างกัน และประชาชนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยต่างกันมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ซึ่งจากข้อสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว สามารถนำข้อมูลนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประชิต กาทองทุ่ง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอย โดยเห็นว่าขยะมูลฝอยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขยะเปียกและขยะแห้ง มีความเห็นว่าขยะมูลฝอยในครัวเรือนปัจจุบันมีปริมาณและความรุนแรงที่ยังไม่มาก และมีแนวโน้มจะมากขึ้นในอนาคต จึงมีความเห็นว่าให้องค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟองเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บและกำจัดขยะทั้งหมด แต่จุดรองรับขยะมูลฝอยหรือถังที่

ใส่ขยะมูลฝอยยังไม่เพียงพอ จึงควรเพิ่มเติมในจุดที่มีชุมชนหนาแน่น ส่วนการกำจัดขยะมูลฝอยมีความเห็นว่าควรใช้วิธีฝังกลบ และต้องหาที่กำจัดขยะแห่งใหม่คือในป่าเสื่อมโทรม ที่ไม่ใช่ต้นน้ำ และไม่ก่อให้เกิดมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมและคน ส่วนความคาดหวังว่าองค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟองจะประสบผลสำเร็จในการจัดการมูลฝอย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าภายในระยะเวลา 5 ปี อย่างไรก็ตามประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย มีความตระหนัก หรือจิตสำนึกที่ดีในการจัดการขยะมูลฝอยรวมทั้งการรู้และเข้าใจวิธีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยลดปริมาณของมูลฝอยได้มาก

ศิริพรรณ จันทร์เกิด (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 72.6) มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (ร้อยละ 35.8) มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 23.4) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลาไม่เกิน 4 ปี (ร้อยละ 60.2) และรับผิดชอบดูแลพื้นที่ขนาดเล็ก (ร้อยละ 61.2)

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดองค์การ รองลงมาคือด้านการวางแผนด้านงบประมาณ และด้านการจัดบุคลากร

ประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการจัดเก็บ รองลงมาคือด้านขนย้าย ด้านการแปรสภาพ และด้านการกำจัด

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดการเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่ม มีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการลดปัญหาขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการ 5 R s (Reduce Reuse Reject Recycle Repair) ควรร่วมมือและสนับสนุนให้องค์กรส่วนท้องถิ่นในการทำแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล และควรศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามแผนงาน/โครงการที่ได้ ควรมีการดำเนินการจัดทำแผนงานร่วมกันระหว่างบุคคล 4 ฝ่าย คือ ประชาชน สภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะผู้บริหาร และพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดองค์การควรกำหนดหน่วยงานย่อยงานรักษาความสะอาดในกองอนามัยให้เหมาะสมกับปริมาณงาน ควรจัดระบบการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสมกับโครงการของงานรักษาความสะอาด ควรจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการมูลฝอยให้เพียงพอกับปริมาณมูลฝอย ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักความสะอาด โดยให้รู้จักลดปริมาณมูลฝอย ควรมีการประเมินค่าใช้จ่ายทั้งระบบ และปรับอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสม

อัคคัญ เถาว์วัลย์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะมูลฝอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ของเทศบาลโนนสัง อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการจัดบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านเทคโนโลยี ตามลำดับ

ดังนั้น เทศบาลตำบลโนนสัง จึงควรมีการปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย คือ ด้านการวางแผน ควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ด้านการจัดองค์กร ควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม โดยมอบหมายให้การจัดการขยะอยู่ในส่วนของกองสาธารณสุขฯ ด้านการจัดบุคลากร ควรจ่ายเงินเดือนและจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับพนักงาน ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการจัดการขยะมูลฝอย ด้านเทคโนโลยี ควรจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลให้มีการอายุการใช้งานยาวนาน และด้านรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ควรมีวิธีการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและเป็นระบบ มีรถขนย้ายจำนวนพอเหมาะกับขยะ นำวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่มีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการมาใช้

คมสันติ์ ขันบุตร (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่สำคัญ คือ ร้านค้าหรือร้านขายของทั่วไป ร้อยละ 64.4 องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดเตรียมงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอย ร้อยละ 16.4

การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีภาชนะดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเพียงร้อยละ 27.9 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละวันเฉลี่ย 7.3 ตันต่อวัน ส่วนใหญ่มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวนครัวเรือนที่ทำการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.3 มีการคัดแยกและแปรสภาพมูลฝอยเพียงร้อยละ 4.9 โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่คัดแยกกระดาษและพลาสติกสูงถึงร้อยละ 60.0 ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอยที่คัดแยกในแต่ละวันเฉลี่ย 165.3 กิโลกรัมต่อวัน มีสถานที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยเพียงร้อยละ 18.0 นิยมกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาสูงถึงร้อยละ 45.6 การเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลเกือบทั้งหมดดำเนินการเอง มีองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงร้อยละ 2.6 ที่มีขยะมูลฝอยจากชุมชนหรือหน่วยงานอื่นมาร่วมกำจัดด้วย และมีการร้องเรียนจากประชาชน ร้อยละ 12.2

มีองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงร้อยละ 18.0 ที่มีการเตรียมที่ดินไว้สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยร้อยละ 45.9 มีแผนการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต ส่วนใหญ่มีแผนการเกี่ยวกับการจัดทำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนงานด้านงบประมาณและจัดหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ในปัจจุบันพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเพียงร้อยละ 12.3 ที่มีรถเก็บขนขยะมูลฝอย

ส่วนปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 35.2 มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาหลัก คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ สำหรับข้อเสนอแนะในการจัดการมูลฝอย พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต้องการให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY